

2.3. Progoni na teritoriju vlastelinstva Rasinja (1730 - 1740.)

2.3.1. Margareta Jelenkin, Katarina Knežek i Katarina Kolarić

Rasinja, 19. kolovoza 1740.

Parnica Josipa Eszterhazyja protiv Katarine Knežek, Margarete Jelekin, Katarine Kolarić zbog vještičarenja, nanošenja štete ljudima, životinjama i usjevima

Anno Domini 1740. die 19. mensis Augusti in castro Raszinya, excellentissimi ac illustrissimi domini comitis, domini Josephi Eszterhazy de Gallantha, perpetui in Frakno, in Dalmatiae, Croatiae et Sclavoniae Regnorum Bani, titulus etc, Comitatus Crisiensi adiacente habito, per me Matthiam Suagel, praenotati Comitatus Crisiensis vicecomitem, qua iudicem substitutum dominalem, praesentibus pluribus ac generosis dominis Ladislao Vagay modofati comitatus supraemo (!) iudice nobilium velut ex testimonio Comitatus requisito et Georgio Szaffner, eiusdem Comitatus viceiudium, nec non Matthia Kregar, incliti domini Ludbreggh praefecto, Nicolao Imre, eiusdem domini castillano (!), item Francsico Pinzis incliti domini Raszinya praefecto, Antonio Gurabi, eiusdem domini rationistae, Joanne Benkovich, liberae regiaeque civitatis Capronczensis iurato notario, et Andrea Huszar, incliti domini Bukouecz provisoro, item Francisco Fersanszky, Nicolao Golina, Joanne Spichko, Georgio Antolich et Paulo Kengel, aliisque compluribus iuris peritis viris convocatis, factum est infrascriptum iudicium et effectuatorum effectuatio.

Levata causa supratitulatae excellentissimae partis velut magistratus et actoris contra et adversus providas Catharinam Jadanich providi Michaelis Knezek conthoralem ex possessione Kuszmincez existentem, praetera Margaritham Rittak, providi Martini Jellekin conthoralem in Raszinya degentem, item et Catharinam Geczy, ad praesens Georgii Kollarich libertini viduam, Szuboticzae comorantem (!), velut manifestissimas sagas et in causam attractas.

Et pro antelata excellentissima parte magistratus et actoris, egregius Joannes Szalich, fiscalis ordinarius proponit actionem magistratualem ordine sequenti (!):

Qualiter nimirum praedictae sagae annis superioribus ignoratur, quibus malignis spiritibus repletae, recedendo a Creatore suo, a quo augmentarentur semel hostes Dei efficiendo, habito pacto cum daemone, diversas artes magicas percipiendo, daemoni partes inhaerendo, varia nocumenta tum humano generi, cum et irrationalibus animalibus et ipsis segetibus, unde humani generis sustentatio foret, spraeitis (!) Dei hominumque timore ac severitate legum patriarum, super inde sancitarum et signanter articuli 60 partis 2ndae Praxeos criminalis, infere (!) minime formidassent, uti clareret primae in ordine in causam attractae nefandum scelus ex inquisitione magistratuali sub A producta, ac alterius similiter in causam attractae pariter sub B producta inquisitione liqueret, tertiae demum in causam attractae ex tertiariis litteris inquisitionalibus eruerentur manifestissime, quibusque firmiter insistendo pro fulcramento actionis pro productis habitis ita de benignis earundem examinibus cuperet pro maiori esse easdem in causam attractas iuri sisti pro contestatione litis, tandem

ad se legitime defenendum, velut pro hodierna die legitime citatas proclamati, ac tandem aliorum horrible in exemplum, praevio adhibito solito in revelandorum revelationem, detegendorumque complurium scelerum suorum detectionem, torturali examine rogo adiudicari, cum generali reserva.

Pro suprafatis praetensis in causam attractis egregius Josephus Loob cum nostris adeoque sufficientibus iuris requisitis procurator instructus, cum solitis iuris cautelis et protestationibus de non consentiendo per expraessum (!), in universa magistratualiter contra praementionatas in causam attractas actionetenus praeerecta, signanter vero, quoad terminum, qui tempore iuristici praefixus esset, adeoque sensu articuli 20:1553 praesens processus nec cursum suum habere posset, quare idem per ductu praecitatae legis haud agere velet (!). In reliquo, generalem iuribus praetensarum in causam attractarum prospiciendi reservaret facultatem.

Pro magistratu et actore vel procurator advertans (!), agit defensam partium in causam attractarum vel vero recusat si agit, iustum est ut deffendat, si vero recuset non habet quod ad processum se ingerat, cum autem iam semel suam comparitionem adornasset, eo facto in praesentem terminum consensisset, consequenter ut sua formalitate institutenda instituat iustum censi, loqueretur articulus per se citatus unice de civilibus non vero de causis criminalibus, quae suapte natura forent privilegiatae et quandoque instituenda uti quotidiana experientia testatum rederet, uti una exempla adhuc lucidius demonstrarent, praesertim post modernam factam restauratoriam sedem incliti Comitatus Varasdinensis, statim decurrere debebat criminalis processus Lendvae vero hesterna die executionaliter terminatus est criminalis processus. Unde directe hac die supervenisset et huc appulisset executio iustitiae sequaciter, insimilibus parti deffendenti immorari non foret integrum.

Pro in causam attractis procurator supranominatus non negat quidem se comparere in deffensam praetensarum sagarum, sed cum tempore iuristitii praefixus sit iisdem partibus in causam attractis terminus, teste praecitato articulo 20.1553, in quo generaliter omnes processus inclusi haberentur ad eundem terminum omnino compare (!), sed non respondere vigore articuli 26 partis 2 operis Decreti Tripartiti teneretur.

Pro magistratu et actore prioribus suis iam articulus tituli 6. partis 2ndae operis Decreti Tripartiti vi cuius diceret hunc procedendi modum usu et consuetudine iam esse receptum, cui standum esset; et aliunde pars deffendens(!) promitteret in suis deffensis (!) se immisisse omnino in deffensam (!) partium in causam attractarum consequenter non foret excipiendum, quinimo (!) deffendendum (!), quandoquidem non ex inanibus exceptivis, verum ex meritoriis prodire soleat rei claritas. Tandem 25. 1723. articulus non involveret omnes processus prout deffendens simpliciter intelligeret, sed exciperet causas matrimoniales, de criminalibus autem taceret, unde inferretur criminales causas secundum consuetudinem esse in suo cursu relictas, et ut ut sic articulus ille ut ex praeliminaribus eiusdem articuli apparet, esset elaboratus pro Tabulari foro, ut domini tabularistae devotioni, ac suis functionibus commode adesse possint, non autem pro nobis pedaneis ideo uti supra (!) procuratorem commoneri ad easdem deffensandas (!), nisi censuram articuli 20. Partis 1-mae Praxis criminalis subire velit.

Pro in causam attractis cum aliunde procurator magistratus et actoris, in citata per procuratorem in causam attractorum lege, solas causas matrimoniales exceptas diceret per hoc, quod de criminalibus taceat, ideo per consequens easdem etiam esse

essertivum, cum aliunde dicta lex et in eadem citatae generaliter omnes causas, inclusive inteligerent, quare in sistendo prioribus suis, cupit clientes suas ad fideiussorem cautellam dimitti, causamque condensationi obnoxiam decerni et reservat. Citatus poro(!) articulus 20 partis 1mae Praxis criminalis de manifestis et luce meridiana clarioribus malefactoribus, sonaret, praelibatae autem partes in causam attractae, praetensive dumtaxat malefactrices appelarentur (!). Quod autem praefatus procurator magistratus et actoris ex quotidiano usu et Praxi, criminales processus cursum suum habere, (uti Varaschini et Lendvae contigisset) posse, allegaretur in eundem terminum. Partes in causam attractas ibidem ob diuturnas amplius sufferre impossibiles carcerum squalities, animo deliberato consentisse, ideo uti supra.

Pro magistratu et actore protestatur super indictatis ab adverso factis ubi et Lendvensium motiva et etiam Varaschiensium protegere videretur; consequenter deberet docere cum quibus et nisi edocuerit, satisfieri 25 quaestiones capituli 10 Kittonichiani, cupit tandem post tantas innanes (!) eiusdem allegationes cuperet se declarari, utrum dictas sagas quarum esset atrocissimus (!) cassus (!) plane reducibilis ad citatum articulum 20. partis 1mae Praxis criminalis velit in merito deffendere nec ne si primum iam tandem agat sibi incumbentia, si posterius cupitur eiusdem amotio, non enim debebunt manus dominales ligatae, sed liberae in persecutionem talismodi malefactorum esse.

Partis in causam attractarum procurator non negat semet in deffensam(!) earundem comparuisse, quia tamen non innanes (!), verum fundamentales et legales, vigore quarum causa condensatione deberet, haberet exceptiones, quae aulicum habere valeant gratioso submitti iudicio et reservat.

Deliberatum,

Quemadmodum hucusque semper similes criminales causas observatas suapte natura fuisse privilegiatas et quidem in tantum quod sub quorumque iuristiti tempore, contra quosvis malefactores dominiis ius gladii habentibus procedere provincia attestata habeatur, unde praxis, huius usus, et consuetu his recentibus praeteritis diebus practicat exemplaritatem, huic Sedi constaret, ita etiam de praesenti cursum hunc processualem in suo cursu impedire non posse, non obstante itaque articulus 29. 1723. de generalibus iuristitiis, ac pure civilibus loquente procurator in causam attractarum, prout non obscure meritum attigisset, clyentes (!) suas in merito deffendat (!), serio eundem commonendum censi.

Procurator in causam attractarum, ut satisfaciat Sedis iudiciariae deliberationi ultro meritorie progrediendo petit omnium productorum, secum communicationem (!), quibus comunicatis (!) aget sibi incumbentia et reservat. Communicantur; quibus comunicatis, diceret quod clientem suam primi ordinis provida Barbara Horvath, ratione ea quia iurata non esset, sensu tituli 28. Partis 2dae Tripartiti, aggravare minime valeret; secunda quoque testis eandem artis magicae ream reddere ductu tituli 27. praecitatae partis 2ndae operis Decreti Tripartiti vetat magistratualis officialis consors, adeoque domini familiaris tertii aequae (!) ordinis testis ancilla praetensae in causam attractae, cum familiares pro nec contra testificari admitterentur nullatenus reddere quireret.

Quod autem spanus dominae Daessiainae testaretur eandem in causam attractam ad molam certam mixturam in amphora tulisse fateretur, nec id ipsam aggravaret

cum mixtura miserorum vulgaris sit panis et si plus habuisset, certo ad molendinum plus quoque tulisset.

Testimoniales autem contra secundi ordinis in causam attractae productae eandem in causam attractam nulatenus (!) magiae obnoxiam reddent, cum in merito consanguinitatis adeoque proprio agerent, dictante praecitato titulo 27 partis 2dae operis Decreti Tripartiti ubi in proprio merito nullum idoneum testem admitteret.

Quod tangeret meritum tertii ordinis in causam attractae cum id sola inquisitione de auditu fundatum esset quod aequo fundamento praecitati tituli 28. partis 2. Operis Decreti Tripartiti in iudicio fidem non haberet, adeoque eandem in causam attractam nulatenus (!) ream actionis efficere valeret, quibus ex rationibus tum clientem suam primi ordinis cum et secundi prout et tertii ab impetitione magistratuali simpliciter absolvi peteret et reservat.

Pro magistratu et actore cum protestatione reponitur quantum concerneret praefatam Barbaram Horvath velut gravidam, licet sub iuramento ob statum graviditatis solemne iuramentum non deposuisset, tamen omnia conscientiose retulisset, quae omnia in figura iuris recognoscere vellet. Quantum porro concerneret secundae et tertiae fatentis fassionis, easdem confundi non posse, cum in simili atroci casu non tantum familiarum sed et consanguinei testes agere possunt, valide itaque exceptio contra testes intraposa non staret. Qualinam fine in amphora diversum frumentum ad molendinum attulisset pro exercenda arte magica procurator in causam attractae qualificaret et non secundum 82. partis 2ae tituli operis Decreti Tripartiti responderet, ideo affirmative vel negative deberet respondere, igitur agat pars in causam attracta sibi incumbentia, de quoque secundae ordinis in causam attractae saga eandem dicere esse rationem. De tertia porro in causam attracta audire frustra procurator in causam attractae impugnaret, nam auditu referentes distinguantur in classes duplices, aliud enim esse simplicia analiza (!) referre, aliud (!) autem esse vel verba prolata delinquentis, vel casum prout contigit ex relatione optimam notitiam habentium referentis et suae notitiae rationem dantis, prout de auditu testes agerent de tali merito, adeoque velut de simplici auditu argui non possent, necesse enim esse ut procurator in causam attractae citatum titulum satisfaciatur et clyentes (!) suas valide ab impetitione magistratuali expurgere tempestive, secus ad examen torturale procedendum erit, prout et adurget et quod ad benignum examen secum communicatum nihil respondisset, in tantum videtur ad actionem consentire. Procurator in causam attractae recapitulando et repetendo sua priora, iisdemque firmitatem insistendo, ea ipsa benigno submittendo iudicio petit uti supra petiisset et reservat.

Deliberatum est:

Pro fundamento huius criminalis processus tum magistratuali inquisitione cum et confrontatorum testium imperterritas fassiones, ac etiam confessata in vinculis adstantis primi ordinis in causam attractae in benigno examine facta assumptis, combinatisque combinandis, allegatisque ab utriusque partium factis in rutinam iuris ac bilancem assumptis, satis, sufficienterque ruminatis, adinventum est dictam sagam sufficienter de arte magica aggravatam esse potissimum ex incantatione, conservatione oleorum ossium mixti frumenti olis insectis repletis et his similibus, intantum quod iuramento pro revellandorum (!) suorum complicum et suorum scelerum detegendorum, causa examini torturae subiici debeat, uti id ipsum communi omnium voto eidem examini torturae subiiciendum decerni, quo peracto finale iudicium recepturum est.

Pro magistratu et actore considerata etiam fassione strenui Ioannis Kochis incliti Regiminis Csakiani Gregorii coram inclito iudicio et solenni (!) corporis sacramento firmata ad caput secundae ordinis in causam attractae Catharinae Geczy, providi Georgii Kollarics vidua imperterite facta ac sub D. producta, cui inhaerendo de hac quoque secundi ordinis in causam attractae peteret actor id quod de procedenti petiisset cum reserva.

Pro primi ordinis in causam attractae dictum esset ante deliberationem imediate praemissam, testibus de simplici auditu fatentibus, vigore praeproductae legis fidem non adhiberi, neque militis Csakiani fassio procurator magistratus et actoris in aggravium ductae praetensae in causam attractae et sensu articuli 27 partis secundae operis Decreti Tripartiti, eandem omnino aggravare posset siquidem ille ex rancore erga ipsam habito id ipsum fateretur, ideo petitur ob impetitionem magistratualem absolvi et reservat.

Pro magistratu et actore formatam exceptionem ex adverso rationibus per procuratorem magistratus et actoris superius indictatis, stare non posse, et velut innanes (!) reiciendas venire debere strenui porro militis velut honorati viri pro parte incliti magistratus requisiti et statuti fassio inconcussa stare debebit, quando quidem nullum damnum quaerat, ne rancore ducatur unice ad requisitionem magistratualem rei veritatem detexisset ideo uti supra.

Procurator in causam attractae fassione contra eandem in causam attractam primi ordinis teste factā inquisitionaliter hicce in figura iuris per ipsam testem revocata existente, reliquum testimonium fundamento citatarum legum simpliciter reici et ipsam in causam attractam absolvi peteretur cum reserva.

Deliberatum est:

Secundi ordinis quoque in vinculis adstater in causam attractam, tum ex fundamento inquisitionis magistratualis praesentim accedente fassione praenotati militis in figura iudicii solenni (!) corporis sacramento firmata, cum et rationibus per procuratorem actoris indictatis eandem aggravari, consequenter pro detegendorum plurium scelerum suorum et revellandorum (!) complicum suorum hanc quoque secundi ordinis in causam attractam tortura adiudicari, pro correcto receptura pariter est, finale iudicium pro magistratu et actore primi ordinis malefactoris Margarethae Rittak torturalis fassio producitur, sub littera F., cui procurator magistratualis inhaerendo diceret licet respective parum fateretur ac id ipsum etiam qualificativae, sed quia alterius ordinis in causam attractae Catharinae quippe Kollarich ex Szoboticza existente ac inano (!) conturbatio seu ceha constitutae sociae alias optimam notitiam scelerum eiusdem habentis, perseveranti fassione potenter iuvaretur, insuper, sensu 42. partis Imae Praxis criminalis paragraphi 7. non tantum duorum testium, sed et complurium, omni exceptione maiorum convicta, haberetur unde ordinariam a lege praescriptam capitalem poenam effugere non posset, alterius quoque ordinis in vinculis adstantis in causam attractae Catharinae nimirum Kollarich non minorem esse rationem, quae cum inquisitionibus magistratualibus cum et ipsiusmet gravi torturali fassione sub G. producta, in tantum convicta esset, quod de omni lege capitalem invenisse poenam in comperto esse ea propter, ne tam gravia crimina impune remaneant, aliisque similis farinae personis ad maiora mala exercenda laxior habena, ac violatior pateat, aliorum horribile (!) in exemplum easdem praepremis capite plectendas ac tan-

dem rogo concremandas decerni efflagitaret. Quantum porro tertiae ordinis ex Kuzminecz existentis concerneret, eandem si in causam attractam iuri visum fuerit ad ulteriorem inquisitionem relegari, aut vero eonon (!) admissio, velut vagabundam et nihili habentem, eo quod ex omni parte de magia suspecta foret et vulgari fama pro tali refferetur (!) cum pleno numero ictuum, ex hocce Comitatu proscribi et emigari (!). Coeterorum (!) sumptuum dominalium et expensarum, de bonis et facultibus (!) personarum aggravandarum velut tantorum sumptuum causam praebentium, petitur adaequata adiustatio cum generali reserva. Porro de talibus contra quas torturatae fassae fuissent, petitur sua modalitate dispositio ordinanda.

Procurator partium praetensarum in causam attractarum diceret quod praecitatus articulus 42. partis 1mae Praxis criminalis, paragraphus 7., pro cliente sua Margaretha Rittak non vero contra eandem militaret, idem enim paragraphus loqueretur, posse personam aliquam, duobus testibus, omni exceptione maioribus condemnari, eandem autem nulus (!) idoneus testis, fassione aggravaret, primus enim testis die imediate subsequenti (!) post levatam semet, prona contra ipsam aliquid scire, publice coram figura iuris declarasset et consequenter inquisitionalem fassionem suam ravo-casset, secundus vero testis, velut sibi sanguine iunctus, ductu iam toties citati tituli 27. partis 2 operis Decreti Tripartiti aggravare minime quiret, negaret adeoque idem procurator testes comemoratos (uti per procuratorem magistratus et actoris esset inalegatum), omni exceptione maiores, in quantum porro fassa sit torturaliter nec idem eandem censuris aggravii obnoxiet, cum id ob nimios dolores tantum, ut citius dimitteretur confessa sit, quod eo fine factum sit, probat, praetensae in causam attractae declaratione semet (dumodo (!) ne torturetur), iugulandam oblatae in quantum autem secundi ordinis in causam attractae torturaliter fateretur nec id ipsam aggravaret cum eadem ob respectum relaxandarum torturalium ipsam inique sagam confessa sit, quibus ex rationibus, ac praecitatis legibus cupit nominatam Margaretham Rittak ab impetitione magistratuali absolvi: Ita et alteram praetensam in causam attractam testibus nullis exceptione maioribus gravatam, quo ad condemnandum aliquem omnino fundamento tituli 41. partis 23. operis Decreti Tripartiti omni exceptione deberent esse maioribus neque vero in condemnandam illam benevola fassio sua, non sufferendarum torturarum, per Margaritam Rittach subiitarum (!) et per se visarum intuitu praemissa vergeret eundem caput absolvi, tertiam porro praetensam in causam attractam ex Kuzminecz innocentem, cum nec inquisitione, nec communi sermone, arte magica obrueretur simpliciter absolvendam et dimitendam (!) censeret et reservat generaliter respectu omnium.

Pro magistratu et actore reponitur nullius revocatio appareret ex benigno examine, minus ex confrontatione, consequenter absque ratione poneretur in contra partis allegatis exceptio contra primum testem, frustra etiam torturale examen oppugnaretur, nam illud irrevocatum, imo (!) rati habitum, remisso gradu torturali adeoque benevole etiam in figura iuris rati habitum et Margarithae Rittak ad oculos (!) in parte uti expositum et explanatum elicited inconcusse stare debet, in quo lex etiam rationabiliter fundaretur, caeterum (!) priora sua pro recapitulatis habitis cuperet finalem sententiam pronuntiarum ac tandem de tertia in causam attracta mente articuli 60. de sententia finali incipiente vocula vatidici et amplecti cum reserva.

Deliberatum est

Quandoquidem prima in vinculis adstans in causam attracta Margaretha Rittak, preprimis (!) trium testium omni exceptione maiorum sensu articuli 42. § 7. gravaretur

testimoniis, pro secundo: propria eiusdem etiam confessione ubi sigillum in repentine nocturno tempore exortos ventos fors obtinuisse recensisset, qua occasione per malignum spiritum ad libidinem seu carnalem actum se requisitam fuisse non negasset, ita non absimiliter incantationibus saepius usam cum credulitate fuisse, concurrente potissimum et accedente confessione alterius ordinis in causam attractae Catharinae quippe Kolarich, ubi expressissime non modo coram, et in figura iudicii benevole exposuisset, quin imo (!) etiam cum eadem confrontata imperterite de verbo ad verbum eidem in faciem exprobrasset, qualiter dicta Margaretha Rittak sit causa totius infoelicitatis (!) huius Catharinae Kolarich, siquid ista coacta fuisset, cum Margaretha Rittak ad sagarum contubernium ivisse, sigillum daemonicum recipisse et ancilam (!) dictae Rittak agere, ac eandem velut dominam penes dominum Luciper cognominatum immediate locum retinuisse; unde his concurrentibus erutis, attractam Margaretham Rittak velut sagam actionatam; ossibus, unguentis, insectis olis repletis provisam, partim multos sanantem, partim multis nocentem (!), praevia de truncatione concremandam rogo ac adiudicari; secundam pariter invinculisatam in causam attractam Catharinam scilicet Kolarich tum inquisitionalibus litteris magistratualibus, cum et ipsa confrontatione militis illius cui, et consorti cuius, immediate praenotata saga, gravem infirmitatem intulisset, convicta haberetur sufficienter, accedente potissimum propria eiusdem confessione super ruina praefati militis facta uti sub F. et sufficienter apposita haberetur, ea propter hanc quoque secundi ordinis in causam attractae, qua manifestam sagam, capitali poena primum, ac tandem aliorum in visibile exemplum rogo concremandam adiudicari. Quantum porro tertii ordinis in causam attractam Helenam quippe Jadanich respiceret, eandem velut magistratuali inquisitione minus gravatam, neque alicuius nocumenti ream ab impetitione magistratuali absolutam declarari, eam tamen non secus quam erga fideiussoriam de non offendendo praestandam cautionem dimittendam fore censi.

Per me Matthiam Svagel, praeattacti Comitatus Crisiensis vicecomitem, tamquam in praemissa causa requisitum dominalem iudicem. manu propria

Ladislao Vafay supra fati comitatus iudice nobilium pro testimonio Comitatus. Idem manu propria

Na poledini: Processus criminalis ex parte incliti domini Raszinya, contra Margaretham Rittak, Catharinam Kolaricza et Helenam Jadanich qua sagas et in causam attractas consummatas.

2.3.1.1.

Istraga protiv Katarine Kolarica

Prilog A:

Anno Domini 1740., die vero 12. Julii, Szobolizae in Comitatu Crisiensi adiacente existente possessione alias spectante ad inclitum dominium Rasinya, excellentissimi ac illustrissimi domini comitis Josephi Eszterhazy de Galantha, perpetui in Frakno, in Dalmatiae, Croatiae et Sclavoniae Regnorum actualis bani etc. et praefati domini

terrestris domini, qua pro parte incliti magistratus et actoris penes generalem domini perillustris Matthiae Svagell praelibati comitatus substituti vicecomitis generalem comissionem contra providam Catharinam Kolariczam ex possessione Szobolicza divulgatam sagam et in causam attractam, secundum subinserta *De eoutrialia* puncta, me infrascriptum percepisse inquisitionem praesentem, modo et ordine subsequenti (!), testor et recognosco, hoc ordine:

De eo utrum?

Primo: Scitne fatens, aut utrum audiverit communiter praemissam personam, esse divulgatam sagam?

Secundo: Fateatur etiam testis, utrum scandalosam vitam hactenus eadem duxisset, aut inaugurata fuisset vel ignotis verbis, incantationibus sanasset homines aut animalia? Vel etiam, ne fors vetitis diebus et festis rores collegisset; quoties, qualinam tempore et quid illis effecisset?

Tertio: Utrum aliquibus comminata fuisset et statim comminationem in effectum duxisset, ane etiam exinde mors quorumpiam, gravis infirmitas subsecuta fuisset? recenseat testis.

Quarto: Habuit cointelligentiam et societatem magorum et sagarum, dicat testis.

Primus testis Nicolaus Golleni libertinus suae excellentiae ex Sobotica, annorum circiter 39.; adiuratus, examinatus, fassus et attestatus est: ad punctum primum dicit ipsam iniectam aquae aliquoties ligatam, manibus ac pedibus nullatenus descendit ubi solum caput trussisset in aquam, sed tamen mansit supra aquas profundas. Ad 2-o nihil, ad tertium audivit quam ante retroactos annos vineas eiusdem accepisset certus iuvenis; pro illo convenisset ad dominium, ac ex eo eidem comminata fuisset, quod non diu usuaturus est dictam vineam; tantum exspectet, et intra mensem miserabiliter mortuus est.

Secundus in ordine testis Matthias Simunich libertinus praefatae suae excellentiae ex praedicta possessione, annorum circiter 40., adiuratus, examinatus, fassus et attestatus est, auditu, a quoddam milite incliti regiminis Csakiani, similia verba ipsi sagae obiecis: "Expectes, maledicta saga, iam ante hac (!) duos arte diabolica occidisti, ac tertium, meum socium, vis occidere". Ad secundum nihil. Ad tertium nihil, pariter ad quartum.

Tertii ordinis testis Andreas Jembrensich aequae libertinus suae excellentiae banalis, ex comemorata (!) fassione, annorum circiter 35., adiuratus, examinatus, fassus et attestatus est. Ad primum audivit, communiter fuisse sagam; ad secundum nihil, ad tertium fatetur ante annum fratrem suum Michaelem in agonia constitutum in haec prorupisse verba: si vineam praefatae Kollarichianae non emisset, diutius vixisset. Illa tamen ultimatum medicamentis, Deus noverit qualibet inunxisset, sed gratis omnia fuissent, iacuit tamen infirmus, post haec verba media secunda die toto vero infirmitatis tempore circiter septendecim diebus et an praecessisset comminatio nec ne testis ignoraret. De milite autem casum in gravem infirmitatem audivisset, interim pariter ignoraret unde, nam eotum solus quoque aegrotus iacuisset.

Quartus in ordine fatens Ioannes Vidicsek, aequae libertinus ex eadem possessione, annorum circiter 60., adiuratus, examinatus, fassus et attestatus est, audivit etiam casum cum praefatis Michaele Jambreusich et milite factum et quidem cum milite propter certum ligonem pro portione acceptum nocuisse, statim tertia die accidisset,

sed de praemissa comminatione nihil sciret, de vero secundo casu per omnia uti praecedens.

Quintus testis Martinus Mallchonicus libertinus aequae ex eadem possessione, annorum circiter 30., adiuratus, examinatus, ad primum, secundum nihil, ad tertium uti praecedentes, addito hoc, quod milles (!) apud se iacens, semper ipsam causasset de arte magica, cuius consocii et corporales cominati (!) fuissent, quod si non remiserit certae (!) procedent ad caput, quo facto, tertia, quarta die resanatus fuisset, qui ligo-nem restituendo apud se detine (!) amplius non prae-sumpsisset.

Ioannes Svagel, incliti Comitatus Crisiensis viceiudex nobilium manu propria

Na poledini: Inquisitio magistratualis contra Catharinam Kolaricz, sagam et in causam attractam

2.3.1.2.

Istraga protiv Margarete Ritak

Prilog B:

Contra Margaretham Rittak secundum praemissa puncta peracta est inquisitio modo sequenti (!):

Primus in ordine testis Mathias Vukich homo et subditus suae excellentiae Raszinyensis, annorum circiter 27., adiuratus, examinatus, fassus et attestatus est: quod ad primum audivit commemoratam esse sagam. Ad secundum hoc fatetur: quod in cognitis verbis aliquos sanasset scitu. Ad tertium, omnino multis fuerat comminata et nocuit, uti esset gener et solus idem fatens et quod ipsi fatenti ante annum, ubi idem testis viam reparasset, illa accurrebat domo, formalibus comminta fuisset: "Cur meum prunum desecuisti? Adhuc dolebit propterea quicumque ille fuerit"; et a tempore primae vinearum fossurae nihil ipsi fuisset, utique tempus falcaturae et eo adveniente circa meridiem venerat ipsi terribilis dolor ad pedem dexteram, inde ad genua, tandem ad collum et cruciabatur; usque tempus Bachanilistrum cruciabatur ac tandem illa Barbara Jelekin interrogabat alias mulieres utrum moderno fatenti esset levius, illae contrarie respondebant. Illa vero reposuit: "Si me vocaret, sanare ipsum". Quibus intellectis, etiam adornare curabat et illa occasione certas herbas et radices attulerat, peragendo uxori fatentis ut coqueat et lavet maritum suum si illa commode adesse non posset. Illa vero fatentis uxor acceptabat et etiam coxerat, sed hoc ternario fieri iussit et tribus vicibus lavare corpus patientis, ubi si apparebit aqua flava, ille patiens morietur, si vero viridis, fiet sanus. His domi peractis, licet parum allevamen sensisset, interim nec dudum bene sanus esset.

Secundus in ordine testis Thomas Kapitanich, aequae colonus suae excellentiae banalis Raszinyensis, annorum circiter 36., adiuratus, examinatus, fassus et attestatus est auditu vulgariter quod sit saga annotata Mara Jelekin. Ad secundum omnino incantationes fecerat et infirmos sanabat. Ad tertium comminabatur patrueli suo, eo quod in compedibus suos equos ad pascua pellendo cum sagae equis compegisset. Statim illa formalia dixisset: "Expecta, poenitebit te"; et quam primum domum rediit, sta-

tim pes ipsius intumuit et circiter tribus septimanis ita morabatur. Tandem mater patentis uxorem fatentis ad illam comisisset, ut filium sanaret, et cum illa exmissa herbas collectas coquendas exmisisset quoad hunc lavissent. Hoc facto levius ipsi fuisset et sanatus factus. Tandem fatenti pariter comminabatur taliter „Oh, chakaite nebore poenitebit te“. Et circa mensem caecus factus fuisset; tandem requisivit suum patruelem alium ut adeat ipsam requirendo quatenus fatentem sanaret. Tandem ille eandem rogando, cui et una simile minabatur, quod nisi sanaverit, illum decapitabit, tandem intra septimanam sanus factus est. Caeterum (!) nihil.

Tertius fatens (lapsus calami!)

Ioannes Svagel incliti Comitatus Crisiensis viceiudex nobilium. Manu propria Tertius fatens Matthias Kapitanics colonus Raszinyensis coram figura iudicii fassus est, quod postquam suprafatus secundi ordinis testis, Thomas utpote Kapitanics frater suus caecus decubisset, fatens ipsum adeundo per eundem requisitus est, ut adiret socram suam praefatam Margaritham Rittak alias Jellekin vocatam, eidemque cominaretur (!), ut siquidem erga ipsam suspicionem haberet, ut eundem sanet, quod etiam fatens fecit, et in via dictae Margarethae occurrendo, serio cominatus (!) est, quod nisi fratrem suum resanaverit, ipsemet traicere velit et ultro eam terrefacere volens, finxit se statim pro schlopo iturum, ac post hoc sequenti (!) statum die praefatus Thomas Kapitanics incepit melius valere et post unam septimanam plene etiam convaluit.

Na poledini: B. Inquisitio magistratualis contra Margaritam Rittak ex Raszinya sagam et in causam attractam

2.3.1.3.

Istraga protiv Helene Jadanić

Prilog C:

Contra Helenam Jadanich aliter Bolremiczam et sagam alias Michaelis Kryczek uxorem

Honesta mulier Barbara Horvaticza Blasii Horvath conthoralis, annorum circiter 37., gravida, fatebatur audivisse sagam; ad secundum nihil. Ad tertium maritus eiusdem sagae instruxit ut uxori suae, id est fatenti, faciat quatenus prolis per frustra dilaceratus abiret ex ipsa. Item audivit a Kunovezesz quod certae puellae accepisset ille mentem et cum illa vivat, puella tamen semper in dumetis hinc inde quaerit et domum redire non vult.

Secunda fatens honesta mulier Barbara Stephanecz Joannis Kosz, coloni suae excellentiae conthoralis, communiter esse sagam; ad secundum nihil, ad tertium dicit quod rogasset ut admittat ipsi facere, ne unquam prolificet, praeterea alias duas in id disposuisset. Caeterum (!) audivit quod idem maritus sagae narrasset coram multis: "Nihil est; credo in Deum; quam primum possum adire meam, illam statim eliberabo".

3. Honesta puella Magdalena Paliran inibi in domo dictae sagae degens, annorum circiter 28., fatebatur post iuramentum quod vidisset quasdam duas spiras pinsuisse sagae maritum post incaptivationem uxoris die Lunae in igne et dedit privignae ad bonam conservam et dixit "Milliones diaboli abripiant me si non usque diem Domini cum non rediunt, tantum possim ad ipsam et tangere illa re, quod habeo". Praeterea fatetur auditu ex ore hospitis sui quod omni die eat pro cerasis ad vineas et dicta seducta puella semper sibi compareat ad covivendum.

4. Testis Marcus spanus dominae Desoffianae, annorum circiter 44., adiuratus, examinatus, fassus et attestatus est scitu, visu quod illa in certa amphora nova adduxisset dicta saga pannicum in amphora et in una ligula triticum, hordeum, avenam, siliginem, Turcicum triticum et pesa flava, requirendo ut molet sibi statim. Molitor autem in praesentia non potuerat, itaque illa ibi permisit, rogando donec illa non redeat nolit molere, nam illa vellet adesse. Interim molitor visitabat et dissipabat, adveniens illa intra tertiam septimanam cum marito turpiter subsanabant et curarent hincinde quam citius autem noluerat redire (!) metuendo incaptivationem.

5. Filia sagae Elisabetha annorum circiter 16. examinata fatebatur per omnia, annotata puella

Joannes Svagel incliti Comitatus Crisiensis viceiudex nobilium

Na poledini: C. Inquisitio contra Helenam Jadanich sagam et in causam attractam ex Kuzminecz

2.3.1.4.

Očitovanie Ivana Kočiša protiv Katarine Geczy

Prilog D:

Fassio Joannis Kochis incliti Regiminis Csakiani gregarii militis contra Catharinam Geczy ad praesens Georgii Kollarich viduam coram iudicio facta.

Idem Joannes Kochis adiuratus, examinatus, fassus et attestatus est scitu, quod anno modo currente ante menses circiter tres ex eo, quod fatensque apud testantibus apud dictam Catharinam suis portionibus eiusdem lignonem accepisset, mediante magica factione graviter infirmatus fuisset, quodve eandem Catharinam ad se venientem et se per collum tenentem ac taliter torquentem oculis vidisset, quin imo (!) non solum sibi, verum etiam uxori suae nocuisse eamque infascinasse certo sciret, quae itidem certam foeminam (!) Dorotheam Marci Geczy conthoralem fatentem eiusque uxorem curare volentem cominative (!) inhibuisset, id ipsum in figura iudicii ad faciem et ad caput iuramento mediante fassus est.

Na lijevoj margini: D.

2.3.1.5.

Ispitivanje Margarete Ritak**Prilog F:**

Examen torturale Margarethae Rittak ad praesens Martini Jellekin consortis sagae et in causam attractae ex Raszinja, per me infrascriptum incliti Comitatus Crisiensis viceiudicem nobilem, ab inclito iudicio ad id ordinatum, exceptum est modo et ordine subsequenti (!) et quidem:

In primo gradu nihil fassa, licet ultra mediam horam sedisset. In secundo sedendo integra hora, aequae nihil. In tertio aequae integra hora sedens, nihil confiteri voluit. Quantum vero ab hora nona fatetur multos sanasse et quidem Jalsam Puskadia in qua inversa erat prolis, cuius mater torturatam apud ecclesiam invitasset pro cura et sedendo penes ipsam, palpitando revera agnovit infantem esse inversam, eandem manu revertisset ad locum solitum, sine omni prolatione verborum, unguento aut fumatione.

Item Osterhapae uxorem sanasset, ex dolore matriculae unguendo qualicumque unguento, aut butyro.

Stephanum Faber pariter sanabat, cuius stomachus inversus erat, quem torturata sanando ad se invitabat et ternis vicibus certo unguento quod habuit inunxit et sanus factus erat. Unguentum tamen ex quibus speciebus erat confectum ignorat.

De dolore capitis dicit Szomrachnu szennu, qui crescunt in hortis colligere et benedici facere, ac illis fumare ternis vicibus, cuius benedictio sit in festo Trium sanctorum regum quando multas herbas bene dicunt (!) et intra illas collocare.

Solebat societatem cum Mara Hlebaricza et Magda Hojan, velut vicinis, utrum illae sciant sanare, ignorat sed benedictas herbas tenent.

Qualiter debeat esse quod referatur esse saga; illi Pilati gener et Maro Kapitanics, qualiter infirmabant, gener huius ad oculos et qualiter sanabatur?

Illa ignorat, nisi quod oleum adhibuisset cum pershtenyak in caput aquisivisset.

Item fatetur sicut primus testis declarat in illo merito qualificando rem "Nolite mihi damna inferre, quia aliquem dolebit, si ad dominum praefectum ivero accusatum;" fatentis uxorem interrogasset, utrum marito suo esset levius, quae reposuit: "Nullatenus", torturata tum reposuit Catharina Rogina et ex hoc saeculo demortua: "Certas herbas pro meo marito colegisset, de quibus aliqua pars (moderno primi ordinis fatenti data) remansisset"; fatentis conthorali eatenus dando instructione (!), ut in fontana aqua easdem coquat, et si certa herba neteh, latine cyprus dicta in eodem balneo flava fit, maritus suus moriturus brevi, sin vero viridis permanserit, brevi quoque resanaturus. Ultra interrogata (!) qualiter praedictam herbam in refusionem sanitatis adhibuisset, cum simili herba aliquis etiam sanissimus ter balneatus, misere satis fungi deberet. Ad quod respondisset, de huiusmodi herba in eodem balneo tam multum ut mori debuisset, non fuisse.

Hora media decima matutina, fassa est quod Catharina Jahupanecz, quae in Dominica Trinitatis ante ortum solis in campo fuisset, totumque campum perambulasset, cui eadem torturata obviam sibi veniendo, ad pascua animalia ante auroram pel-

lendo, dixisset: „Catharina, quid videtur tibi, valebitne haec mea siligo?“, ad quod respondisset: "Licet non sit deusum frumentum, tamen granum poterit esse bonum". Et tandem frumentum suum in gramine in tertia parte, intra unamque septimanam defecisset.

Item ad eandem Catharinam Jahupanecs torturatae vacca in aream suam rugiendo saepissime irruere voluisset, unde per Margaritham Rittak domum appulsa lac non habuisset, secus sagam ipsam non agnosceret; de qua supranominata Catharina Jahupanecz interrogata (!) an vera sit saga, respondisset, capta visitetur, sicut et ego visitata sum, et videbunt an similia signa invenerint.

Item confitetur quod annos ante duos autumnali tempore, quo vento ex abrupto orto noctu circa primum somnum semel in area sua secundaria vero vice in platea circumflata, praenimiis terrenis pulveribus obcecata fuisset, ubi fortassis idem signum accepisset. Eodem tempore ambabus vicibus vidit quemdam (!) imaginem humanam repraesentantem viride vestitum, qui a se actum carnalem ineundi concupivisset. Ipsa autem denegasset. Et ultima fassione quo ad visionem imaginis, per omnia revocavit et retractavit, propter nimios dolores. Ob nimiam capitis debilitatem hora pomeridiana ex tortura dimissa est.

Suprascriptum torturale examen, uti praemisum est, peractum est Raszinyae 21a Augusti 1740.

Per me Georgium Szaffuer attacti Comitatus viceiudicem nobilium. Idem manu propria

Fassio torturalis Catharinae Kollarich ex Szoboticza per me infrascriptum viceiudicem modalitate sequenti (!) notata est.

Hora quarta pomeridiana primum gradum subeundo fassa est, quod militi Csakiano pro certo ligno executionaliter accepto, imprecabatur illo ipso vesperi acquirendas febres et Deus rederet ipsum a maligno vento immunem, cuius imprecationem immediate illo vesperi subsecutae sunt febres.

Ita autem obsecrari alicui malum docuisset ipsam quaedam Illona Martinyacha modo mortua in Szoboticza condam degens. In illis febribus, semel tantum habitis, idem miles extra se fuisset, neque factione, aut suis verbis alicui nocuisset, quam soli militi. Modus autem quo febres illas fecisset, talis esset: virgultam avelanae unius anni una hora supra ignem, ubi solent ligna exsicari positam et vesperi exceptam, ad ignem positam existentem, quem modum agendi a supra nominata Illona Martinyacha didicisset.

Quem militem, si ad ipsam venisset, imediate (!) certis herbis *opih* et *velessika* dictis cum oleo contritis sanasset, quod huiusdi (!) infirmitatis remedium verum esset, consueto iuramento confirmaret.

Item fatetur quod defunctus (!) maritus suus octo annis socium sagarum egisset, id usque ad dies vitae.

Item quod in cubiculo ipsi militi, omnium gravitatum et debilitatum simul et febrium causa existisset, ipsi plurimas gravitates per callum eundem praemendo (!) causasset.

Fassa est item quod quaedam Anna Mikinovha in Szoboticza comorans (!) vera saga sit et sui defuncti (!) mariti consocia esset.

Item quoddam signum confiteretur, quod circa tempus primi somnii vidisset sat grandem varii coloris serpentem hac praeterita hieme ad se venientem et in humeris se se mordentem vidisset.

Hicce incarcerata existens vidisset certam personam hominis repraesentantem Germanice cinereo colore vestitum, et ipsam rogantem ut sibi nubat, secus nihil propter quod ipsam rogasset ut secum peccaret.

Item dicto militi per se declarata saga modalitate praemissa nocuit.

Item declarat se annis tribus fuisse sociam sagarum. Item quod praeterito anno una nocte tribus vicibus cum daemone actum habuisset.

In secundo gradu fassa est taliter:

Item Margaretham Rittak, sociam suam veram declaravit, sicut et filias suas maritatas, ambas item Margaretham Cserlenezc ex Raszinya, Catharinam Jakupanecz ex Raszinya, Annam Papugyeniczka ex Ternovecz, Comitatu Varasdiensi ex partibus ubi feminae vulgariter *siroke peche nosze*, Margaritham Mattosichka ex Dubrava, Hellenam Repacha ex Kuttnyak, Hellenam Dusgyarina ex Gerbassovecz, Magdalenam Buzachina kchi, za Duganovim szinum ex Goricza, et Dorotheam Dorichina szneha ex Szoboticza et sic una cum ipsa duodecim esse.

Convenire autem solebant na krisainu Vinszkem verhu vocatum, ubi suum dominum habuerint Luciper dictum, semper curisando (!) cum equis nigris conventum suum advenientem, auriga est Joannes Gollubich ex Kalnik, qui domini allodiatricem pro uxore hebet (!), praemissae Margaretha Rittak et Catharina Jakupanecz fuissent suae superiores, omnes autem insimul personae dominales, undecim menses assident, quarum solum Luciferum et Margaritham et Chatarinam praemissas nosceret. Reliquae vero sagae cum dicto auriga, aliquando infra arborem, aliquando supra arborem comedissent, solebant autem omnes convenire, dum aliquando voluissent exire, ad dictam Margaritham Rittak unde cum nigris equis curisando (!), in locum conventualem aere tenuis tempore vespertino ivissent. Ipsarum aurigae esset sibi ignotum nomen, sed diceret esse iuevenem ex partibus Zagoriensibus, et ex relatione aliarum Stephanum nominatum, sciet tamen optime Margaretha Rittak. In quolibet conventu, habuerunt consilium, ut accipiant et damnum inferant, tum in segetibus, tum et vineis, nam vinum et panem pro se indigerent.

Generales autem conventus habuerunt, diebus sancti Adalberti, Marci et Georgii singulis annis.

Grandines conficiunt ex cineribus quibus res lineas foeminae (!) diebus Martis et Veneris in septimana novi lunii, aut quatuor (!) temporum lavant.

Cum ossibus allatilium et corticibus nucum in die Nativitatis in mensa existentibus, valet partem aliquam corporis intumescens fumare, quod habet ex ore Margarit-hae Rittak, sola autem effectum ipsarum necdum experta est.

Margaritha Rittak habet impedimentum in suis expositis rebus in iudicio contra pestem maialium sed fatenti non constat.

Item, quod Margaritha Rittak eidem dixisset: "Fugiamus ex istis carceribus"; quam interrogavit fatens qualiter possit, respondit Margaritha, "suffodiam carceres", tandem ultro interrogavit fatens: "Sed vigiles audient". "Nihil est; penes istos vigiles facile exhibimus", tandem ultro dixit fatens: "Quomodo cum ferramentis; ferramenta audient", reposuit Margaretha: "Ego solvam ferramenta!"; "Sed qualiter?". "Acquiam,

certam clavem medio meae filiae qua apperiam"; Cui fatens non annuit, quia hinc inde vagari nollet, potius omnia pati velle. Hoc facto et Margaritha exeundi animum amisit.

Praemissum torturale examen taliter, uti supra haberetur, actum et peractum est Raszinyae, 21a Augusti 1740.

Per me Georgium Szaffner Comitatus Crisiensis viceiudicem nobilium. Idem manu propria

Na poledini: F.

HR-HDA-691. Vlastelinstvo Rasinja. Kut.24.

2.3.2.

s.l. 19. kolovoza 1740.

Ispitivanje Katarine Knežek, Katarine Kolarić i Margarete Ritak o razlozima njihova uhićenja te o tome jesu li kome naškodile ili koga liječile

Anno Domini 1740. die 19-a Augusti, benignum examen sagarum

In primis Catharinae Jadanich ex Kuzminecz ad praesens providi Michaelis Knezek conthoralis

Utrum ita vocitetur?

- Omnino ita vocor.

Quare est capta?

- Quod diversum frumentum in certa novissima amphora ad molendinum portasset cum certis vestimentis oclusa, requirendo molitorem pro pecunia unam octavam metretre frumenti, quod cum frumento in amphora allato molere voluit. Interim molitor nihil ipsi dedit et suum frumentum in amphora iterum retulit et inde suspicans homines ipsam esse sagam.

Utrum aliquas personas sanasset aut destruxisset?

- Sanabat suum maritum caecum effective, caeterum (!) negat omnia ad caput, imo (!) se inocentissimam declarat.

Quidnam designet ad sibi repraesentatam olam reconditae res, et signanter unum frustum laridi?

- Quod ad semel non potuisset devorare, fuerat in conserva.

Quomodo potuit esse in conserva tam diu, cum mendicitatis statu sint de facile potuissent consumere, loquatur ergo ad rem?

-Qualificat irrationabiliter.

Quid designet parva nigra ollula?

- Puellula adinvenit in itinere, in quo conservara solebat mel de Nativitate Christi Domini conservari solitum.

Quid cum illo mele fecit?

Contra dolores, et alias corporis infirmitates adhibuit.

Quid designant acus nodati, gemmae, semina cucurbitarum et caeterae (!) mixturae consequenter una nux ligata in vesticula, lapides omnis generis mixtim, frumentum singillatim respective colligatum. Panis et oleum in certo vinello reconditum? Quae universa in domo ipsius pendentur in claviculis forent deprehensa?

Directe non vult respondere.

Secundo Margarithae Rittak ad praesens Martini Jellekin conthoralis ex Raszinya.

Utrum ita voces?

-Omnino ita.

Cur capta?

- Ignorat quidnam homines contra ipsam blaterassent.

Utrum itaque in aqua comprobata sit?

-Omnino, sed dicit se ad profundum descendisse et multum de aqua hausisse.

Cur mentitur? Tamen adstantes homines viderunt, ubi sola caput aquae (!) invasisset et non intravit?

-Tamen homines viderunt, rem tamen non intellexerunt.

Quomodo casus fuit factus cum molendino dominali? Postquam ipsius gener ex molitoris servitio eiectus fuisset? Ubi lentissima aqua (!) quasi irreparabilia damna mirum in modum fecisset? Multis diebus.

-Ignorat.

Quidnam designant ollulae, gastanearum cortices, ossa, Turcicum triticum, diversum frumentum, rosarium, carbones, pulveres pixei, diversa semina plantarum?

-Fumare homines illis optimum remedium est, caetera (!) negat ad caput.

Ultimo Catharinae Geczy ad praesens Georgii Kollarich libertini ex Szoboticza viduae

Utrum ita vocetur?

Omnino ita.

Cur capta sit?

Quod certus miles destructus per artem magicam incusasset de arte magica, quae tamen ipsi non nocuisset, neque comminata fuisset.

Quis ergo nocuit militi?

Ignorat.

Utrum fuisset in aqua comprobata?

Omnino fuit proiecta in aquam, sed bene aquam bibisset, ubi etiam fuisset facta infirma. Caeterum (!) negat ad caput omnia.

Benigna fassio Margarithae Rittak Rasziniensis coram iudicio facta et quidem qualiter certum morbum vulgo kuschari sanare solebat.

Kuschar jase szamo deszet, ne szamo deszet, szamo devet, kuschar jase szamo devet, ne szamo devet, nego szamo oszem, kuschar jase szamo oszem, ne szamo oszem, nego szamo szedem, Kuschar jase szamo szedem, ne szamo szedem, nego szamo seszt, et sic consequenter descendendo usque ad primarium numerum tandem con-

cludit. Bogh vasz odneszi z Bosjum mochjum, Blasene Devicze Marie pomochjum od ovoga kerchevoga, krizmanoga sigmanovoga tela imenom N.N.

Na poledini: Benignum examen in quo etiam in causam attracta Margaretha Rittak expressa esset

HR-HDA-691. Vlastelinstvo Rasinja. F.1. Kut.24. R 1

2.3.3.

Izvadak iz iskaza Katarine Kolarić, koja je pri ispitivanju za vrijeme mučenja otkrila ostale osobe koje su se bavile vještičarenjem

Paragraphus descriptivus ex torturali examine providae Catharinae Kolarich ex Szoboticza, die 21. Augusti 1740. elicit. In secundo gradu fassa est taliter: Margaretham Rittak sociam suam veram declaravit, sicut et filias suas maritatas ambas. Item Margaretham Cherlenecz ex Raszinya, Catharinam Jakupanecz ex Raszinya, Annam Gyurgyevichja ex Ternovecz, Comitatu Varasdiniensi ex partibus ubi feminae vulgariiter sirove peche nosze, Margaretham Mattosichka ex Dubrava, Helenam Repacha ex Kuttnyak, Helenam Drosgyarina ex Gerbassovecz, Magdalenam Biszachina, kchi za Duganovim szinom ex Goricza et Dorotheam Dorichina szneha ex Szoboticza; et sic una cum ipsa duodecim esse. Actum Raszinyae, anno et die, quibus supra.

Lectum et extradatum per me Georgium Szaffer, incliti Comitatus Crisiensis viceiudicem nobilium. Idem manu propria

Na poledini: Fassio expedita sagae

HR-HDA-691, Vlastelinstvo Rasinja, kut.24. F.1.

2.3.4.

Zablaće, 2. prosinca 1730.

Iskazi svjedoka ispitanih o tome je li Mara Zagorec (Papava) nekome prijetila i naškodila vještičarstvom

Anno Domini 1730. die vero 2-da mensis Decembris in domo Stanislai Benus in possessione Zablatye et in Comitatu Crisiensi existente, pro parte et ad instantiam praelibati Stanislai Benus, hominis et libertini incliti dominii Raszinya, virtute comissionis (!) perillustris ac generosi Francisci Benger suprascripti Comitatus Crisiensis vicecomitis: per me infrascriptum viceiudicem nobilium, facta est inquisitio, seu testium collatio ordine et modo sequenti (!):

De eo utrum?

Jeli zna zvedok, chul, ali videl, da bi komu Andrassa Zagorcza sena, imenom Mara, vu szellu Zablatju sztojecha, drugach kmeticza i podloznicza gospona Budora i gospe Anne Kuzertics pogrozila sze bila szoprium i naszkodila, ali ne ?

Primus in ordine testis Nicolaus Frischich, ex pago Zablatje, homo et subditus admodum reverendi domini Andreae Topolko, parochi Imbriovczensis, annorum circiter 34., adiuratus, examinatus, fassus, et attestatus est. Povedal je i pozvedochil, zevakvem modussem. Da potlam kamli gore imenuvani zvedok, rib hodil lovit; okollu zetve proszesne, letta szada tekuchega 1730. i potlam kambi domom iz lova dossel, tho zachula je gore szpomenuta [nedostaje tekst] na ribe hodil, i onde ramno pripetila sze ie bila, [nedostaje tekst] razvagnul; onda iela i ona prosziti, da i nie rib nai da. Koter szvedok odgovoril je zovemi rechmi: Koi hoche ribe ieszti, nai ide lovit, ali pak nai plati; metem toga odeszla domom vechekrat szpomenuta Mara, nikai negovorechi i kad sze je priblizaval vecher, onda zimnicza gore imenuvanoga zvedoka jela tresti, tak da szkoro poldrugi tjeden vsze jednako je ga terla, hoc per expressum declarato, da ne szamo, da bi ga zimnicza terla, nego taki chesz treti dan vnochnom vremenu je doszla bila szpomenuta Mara pitat da zakoi se je szvetsztvom dal pogaditi i kad bi bila tho zgovorila, onda imajuchi pri szebi jednu sztaru metli z kojum je ga bila vsze po glave i po obrazu, tak da osztraha szkoro bi bil vumerl, i takmu sze je videlo da mu je na njem rubaschu razdrapila. Metem toga vu thom sztrahu i dan poszta i razvetil sze. Tho videchi, gore imenuvani szvedok, da nebu ztoga dobro: issel szvojemu gosponu plebanussu na tusbu i povedal mu je casus, kak z njim gore vechekrat szpomenuta Mara hodila. Pripetilo sze je da plebanus ramno onda issel vu szello Zablatje, jel je gospon plebanus govoriti nje musu imenom Andrassu Zagorczu aliter Papavu, da ako zdoobra ne ochini, da on drugam hoche tusbu dati. Tho zachuvssi Mara groznju taki on dan josche odhlenulo schloveku. [nedostaje dio stranice] testis Matthias Szmetschnjak ex pago eodem Zablatje, homo et subditus perillustris ac generosi domini Nicolai Budor annorum circiter 17. adiuratus, examinatus, fassus et attestatus est. Povedal je zvedok, da potlemkam bilo sze je pripetilo, da zvinje gore szpomenute Mare na vert imenuvanoga zvedoka dossle, i kada bi bil issel tirat van iz verta, zapazila je Mara Papava tak zvana, da recheni zvedok szvinje goni i pasz z njim szkupa bil je; taki zagrozila sze je ovakvem modussem i rechmi formaliter: „Schakaj ti kertak, hoche ti ga sal biti“ . I kak sze je pogrozila taki kvecheru zimnicza sztrasna ie ga sztrapila, i taki onu noch, pred njega doszla z jednem velikem nose m hotejuchi ga zaklati, na kominu vu kuhinje kode je szpal. I onde vu kuhinje ober njega je napravila jednoga velikoga raszta, iz kojega raszta z onem svojem nose m zversje jela klesztiti i na gore szpomenutoga zvedoka obalati. Potlam pak szatem priela zvedoka ter ga ober dimnjaka na kadilo della i postavila; tho tulikaj sze je videl da je jedno ognilo na rasztu bilo, i ono ognilo dole szpomenuta Mara uzela i onoga szvoiega nosa nabruszila, z kojem je hotela zaklati zvedoka.

3tius in ordine testis Barbara Ioannis Saffar uxor, ex eodem pago Zablatje subdita perillustris ac generosi domini Nicolai Budor, annorum circiter 40., adiurata, examinata, fassa et attestata est. Poveda i zvedochi gore imenuvani zvedok, kak i z kakvem modussem Mara Papava pred tremi letmi je hodila i nje naszkodila i zbog kakvoga zroka: i naime naipervich pripetilo sze je, da ono letto jedna ruszka obrodila zrednje i kada bi bila zozrebela, onda iszla ie treszt ruszek gore szpomenuti zvedok i otrieszla je kai gore na ruszke bilo. Metem toga ramno ide Mattak Jazvecz i vidi da ruszku tresze zvedok, jel ie prosziti taki Matak Jazvecz ruseck zaradi svoje sene, koia za ono vreme bila betesna. Odnieszla szpomenuti zvedok nekoliko ruszek Jazveczu, koti zapazi Mara Papava tak zvana, koia pred szvoiem vrati ie sztala i pitala je gore imenuvanoga zvedoka kam ide i kai noszi. Odgovorila je zvedok, da noszi nekoliko ruszek Jazveczeve sene, zatem

prichela je i Mara Papava prosziti, da bi i nje ruszek dala. Odgovorila je zvedok da ih nema i ono malo dobra, koi ie lahko decza pojedu. Poverne sze schesz malo vreme zvedok od Jazvecza Matteka hise, josche naide zmirom Maru Sztoicku. Nazopet iela je pitati Mara zvedoka, ie li pak ne da za isztinu ruszek. Kotera odgovorila da neda ar ih nema; drugo je tho da nema schassa sze mutiti, ar na goszpotschinu taki zel mora iti, i potlam kam bi bil zvedok odesel napole zet i ondeko tejuchi zeti, toti dobro dva puta nezazenje da ju zimnicza ie popala, tak da komaj domom z velikum mukum doszla gore vechekrat szpomenuti zvedok, i kad je doszla posztavila sze je pred szvoj oblok na szuncze i onde lesala ie. Za thoga doide nje dever, tho je tho gore imenuvanoga zvedoka, i jel je nje govoriti za kai na posztel ne ide lesat, ar na szunczu bude glava bolela. Poszluhnula je szvoige devera imenuvani zvedok. Iszla je od obloka vu ganjk, koti zapazi na szamom pragu Maru Papavu, szedeczu onda taki jela ie vikati: „Jesús i Maria“ szvedok „kai to tu delass, Mara“. Onda odgovorila ie Mara „Daj mi ruszek“. Zatem chiszta mira Mara nekam odeszla i nje drugi dan lagle posztalo. Zatem pripe-tilo sze je po thom toga na letto dan, na szamo Magdalenje, da szu sze decza na vullicze, tak gore szpomenutoga szvedoka decza, kak i drugech szuszedov igrala; metem toga doszla szu decza pred dvor Mare Papave toti na mah jedne deklichke tesko posztalo i taki zimnicza jela trapiti, tak da takvom sztrahu dete ie bilo, da z njednem modussem sztrahotu tisziti ne bilo mochi; koi dete ne presztaneze jelo krichati z rechmi ovemi: „Mama, mama, nedaite me, nedaite me“ po nekoliko puti. Jela je pitati mati dete szvoie kaisze i pred kem boi. Dete lesztor jednako vikalo i na pokonc z koncza, kad bi bila sztrahota detetu proszla, iela je mati pitati zdohra kai sze je sztraszila. Onda dete odgovorila matere: „ja bi povedala, da bi szmela“. Jela mati dete batriveti, da sze nai ne boi, nai szlobodno pove. Dete povedalo ie da ju je Mara Papava hotela z noseem zaklati. Zatim dete ginulo i ginulo i potlam iz onoga szveta preminulo ie.

4ta in ordine testis anna Frischich, subdita admodum reverendi domini Andreae Topolko parochi Imbriovczensis, annorum circiter 30., adiurata, examinata, fassa et attestata est. Poveda i zvedochi zvedok, zbog kakvoga zroka, zrechenem zvedokom tesku muku i jahanje chinila i najpervich bila je dala Mara Papava jednoga szira, druge sense glave imenoma tulikaisze Mare, drugach hisne tovarussicze pokoinoga Ivana Stanekovicha, da bi ga na prodaju na Legrad odneszla, kakti i odneszla ie. Metemtoga szira ne mogla prodati taki, nego ona pak gore szpomenute Annae dala i pred nju dela da ga ona naj prodaje; negdo pak dossel k njoj, ter szira vkral i odneszel i potlam kam bi bila domom doszla szpomenuti zvedok doszla taki k njoj Mara Papava pitat, je li szira prodala, koia ie odgovorila da ga negdo kral. Onda ona, tho je tho, Mara Papava jela prosziti grossa za szira. odgovorila je na to zvedok da ona szama ne duzna kvarna biti, nego poloviczu. Raszerdila sze Mara Papava, ter otide od zvedoka govorechi: "Ako mi zdohra naplatis szira, budesz videla, kai sztoga bude". Toti josche onu noch doszla je Mara kuhinju kade i szpala gore szpomenuti zvedok, i onde je nju obiahala kakti katana konja, ter ju jela biti i govorechi: "Plati mi szira, ono ti je vrug pod loitru". Po nekoliko puti ona onda molisze Mare Papave i obechala da hoche taki zutra platiti szira, metemtoga doszlo je jutro, i tho na szam dn szvete Annae pripetilo sze je drugi put, da gore szpomenuti zvedok iszla je z bratom szvojem na sinokossu szina szpravlat i kad bi bili na tu szinokossu doszli, ond z njednem modussem szena ne mogla gore szpomenuta anna, illiti zvedok szpravlati, ar je vsza poterta bila, nego poszla ie za germje i onde iela sze je kopitati. Toti doide pak Mara Papava i onde pak

objahala nju i prichela tako kiniti i muku zadavati vszakoiachku, govorechi pak: "Gde moi szir? Zakai mi grossa nedass?" Onda pak molila sze da ga taki hoche doneszti, lesztor naj pove kam bi doneszla. Onda odgovori Mara Papava: "Ja bidem na vertu boba brala, tam ga doneszi".

Doide domom iz sinokosse recheda zvedok; iellaje povedati szvoje matere, kakkvom sztrahu ie bila, zbogh szira koiega na Legradu szu vkrali, onda mati rechede gore Anne y zvedoka pitala je kade ie pak Mara Papava, vem neje doma. Onda z velikem sztrahom iela povedati da je na vertu szvojem y onde boba bere. Odneshla je taki toga grossa mati na vert kam i rekla ie donesti i vzela ga ie. Metem toga doszla pak i treti put i onda josche szto puti vekssu muku je zavdala hotejuchi ju vumoriti; po muke one pak doneshla je szpomenuta Mara gibanicze ter je davala, da bi ju jela y okolu putri vsze okolu the gibanicze ie nametala. Doszlo jutro i gibanicze je neshzalo.

Quinta in ordine testis Catharina Marci Globek uxor, ex eodem pago Zablatje, collo-nissa perillustris ac generosae domicellae Chatarinae Keczer, annorum circiter 35., adiurata, examinata, fassa, et attestata est. Pozvedochila je da ovo letto szada tekuche 1730. vu vremenu koszitve doszla je proszit Mara Papava bile melle i zbogh toga zrok, kai ne dala melle, taki sze je pogrozil i kak sze je pogrozila, taki onda jedno dete zimnicza zterla, da zasze ne znalo. To je bilo jeden petek. Drug da taki sobotu zkazala sze je gore veche krat szpomenuta Mara detetu, da je doszla i z jednem pszom, koi psz jel ie dete drapati, ona pak z noseem klati. Jelo dete vikati: "Jai, mama, nedaite me, ar me Mara hocheju z noseem zaklati i njihov psz oklati i odrapiti". Super qua talis modi inquisitione seu testium collatione, has meas litteras inquisitionales pralibato Stanislao Benus pro futura suorum iurium cautella extradandas esse duxi. Anno quo supra, die tertia suprascripti mensis Decembris. Capronzae.

Per me Matthiam Svagel praelibati Comitatus Crisiensis viceiudicem per quem et correcta. Idem manu propria

HR-HDA-691, Vlastelinstvo Rasinja, kut.24. F.1.